

LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, REPRESUOTŲ UŽ PASIPRIEŠINIMĄ OKUPACINIAMS REŽIMAMS, TEISIŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO NR. I-180 3, 4, 5 IR 6 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, NUKENTĖJUSIŲ NUO 1939-1990 METŲ OKUPACIJŲ, TEISINIO STATUSO ĮSTATYMO NR. VIII-342 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-730 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TOLIAU – ĮSTATYMO (-Ų) PROJEKTAS (-AI))
DERINIMO PAŽYMA

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl neatsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
Teisingumo ministerija 2023-01-20 raštas Nr. (1.6Mr)2T-71	2. Atsižvelgiant į tai, kad rašte, kuriuo projektai teikiami išvadai gauti, nėra paaiškinta, kodėl neatsižvelgta į Teisingumo ministerijos 2023 m. rugpjūčio 10 d. išvadoje Nr. 22-10635 teiktą pastabą, kuria siūloma vadovautis Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298, 141 punktu ir Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymą dėstyti nauja redakcija, pastaba lieka neįvertinta ir aktuali.	Neatsižvelgta. Nors formaliai skaičiuojant Įstatymo projektu yra keičiama daugiau negu pusė Asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo (toliau – keičiamas įstatymas) straipsnių, tačiau absoliuti dauguma pakeitimų atliekama tuo pačiu aspektu (Vidaus reikalų ministerijai nebūdingos funkcijos atsisakymas). Keičiamame įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas iš esmės nekeičiamas, nekeičiama jo paskirtis ir struktūra, todėl formaliai dėstyti įstatymą nauja redakcija nėra poreikio.
Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2023-01-24 raštas Nr. 5T-30	1. Įstatymų projektais siūloma įgaliojimus išduoti pažymėjimus ištremtiems asmenims ir Lietuvos Respublikos vidaus ministerijos perduoti Lietuvos ypatingajam archyvu. Pažymėtina, kad tokie įgaliojimai nederą su Lietuvos ypatingojo archyvo paskirtimi (Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo 1 straipsnis, 2 straipsnio 2 dalis). Šio archyvo, kaip ir kitų valstybės archyvų, paskirtis yra saugoti dokumentus, užtikrinti prieigą prie jų duomenų, taip pat ir valstybėms	Neatsižvelgta. Pažymėtina, kad įstatymų projektuose įgaliojimai išduoti pažymėjimus apie asmens ištremimą neperduodami jokiai valstybės institucijai, šios Vidaus reikalų ministerijai nebūdingos funkcijos tiesiog atsisakoma, o ištremtų asmenų teisinis statusas bus nustatomas Lietuvos ypatingojo archyvo išduodamų pažymų apie tremtį pagrindu (kadangi šiais atvejais joks papildomas istorinės informacijos tyrimas nereikalingas ir neatliekamas). Pažymime, kad tokių atvejų (kai sprendimas pripažinti teisinį statusą

	<p>institucijoms, bet ne atlikti tyrimus ir nustatinėti teisiškai reikšmingus faktus. Nors teisiškai reikšmingos trėmimo aplinkybės paprastai nustatomos remiantis minėtame archyve saugomais dokumentais, tačiau atskirais atvejais sprendžiant dėl tokių aplinkybių nustatymo ir Įstatymo taikymo arba netaikymo gali prireikti remtis ir kitais dokumentais, kitais duomenimis. Taigi, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš esmės pritaria Lietuvos ypatingojo archyvo 2022 m. rugpjūčio 5 d. rašte Nr. C4(1.14E)-202 ir Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos 2022 m. rugpjūčio 2 d. rašte Nr. (1.13 Mr0-VR-443 pateiktiems argumentams.</p> <p>2. Atsižvelgiant į Įstatymų projektais siekiamą tikslą atsisakyti Vidaus reikalų ministerijai nebūdingų funkcijų, Asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatyme įtvirtinti Vidaus reikalų ministerijos įgaliojimai išduoti pažymėjimus ištremtiems asmenims galėtų būti perduoti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui.</p>	<p>priimamas ne pagal archyvų duomenis) praktikoje nėra buvę, todėl nustatyti teisinį reglamentavimą šiems atvejams būtų neproporcinga ir netikslinga siekiamam tikslui.</p> <p>Tais atvejais, kai nebus išlikusių archyvinių duomenų ar išlikę duomenys bus nepakankami teisiniam statusui įgyti, asmenys galės kreiptis į bendros kompetencijos teismą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo (toks veikimo modelis taikomas ir pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą).</p> <p>Siūlomas teisinis reguliavimas suderintas su Lietuvos ypatinguoju archyvu, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru.</p>
<p>Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2023-01-30 raštas Nr. (10.16Mr-11)SD-456</p>	<p>1. Projekto Nr. 1 1 straipsniu siūloma keisti Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo (toliau – Įstatymas) 3 straipsnio 1 dalį, atsisakant nuostatos, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija išduoda asmenims pažymas apie jų ištremimo laiką. Vietoj to naujoje Įstatymo 3 straipsnio 5 dalyje siūloma nustatyti, kad ištremti asmenys, taip pat ištremti asmenys, kuriems po ištremimo buvo apribota gyvenamosios vietos pasirinkimo teisė, laikomi nekaltais Lietuvos Respublikai ir visos jų pilietinės teisės atkuriamos Lietuvos ypatingojo archyvo išduodamų pažymų pagrindu, nedetalizuojant, kokie duomenys, patvirtinantys atitinkamus juridinius</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Lietuvos ypatingojo archyvo (toliau – archyvas) išduodamos pažymos (taip pat ir pažymos dėl tremties) asmenims yra reikalingos ne tik valstybinei pensijai gauti, bet ir dėl kitų priežasčių, pvz.: dėl pilietybės atkūrimo, dvigubos pilietybės išsaugojimo, tremtinio teisinio statuso gavimo, turto, šeimos sudėties, giminės istorijai ir kt. Iš archyvo gautas pažymas asmenys teikia ne tik Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigoms, bet ir kitoms valstybės institucijoms bei įstaigoms. Dėl šios priežasties archyvas, rengdamas pažymas, stengiasi jas kuo labiau suvienodinti, kad asmuo gautą pažymą galėtų pateikti visoms institucijoms, o tos institucijos iš pažymos galėtų gauti visą konkrečiam faktui patvirtinti reikalingą informaciją: Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos – apie tremties</p>

<p>faktus, turi būti nurodyti pažymoje.</p> <p>Pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo 3 straipsnio 2 dalimi, 2 priedo 2.7 papunkčiu bei Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 gruodžio 27 d. įsakymu Nr. A1-670 „Dėl Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai), 6.4.9 papunkčiu ir 20 punktu, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos išduotas pažymėjimas apie <i>ištrėmimo laiką</i> yra vienas iš dokumentų, kuriuo vadovaujantis Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos prilygina asmens tremties laiką asmens pensijų socialinio draudimo stažui, kuris yra itin svarbus priimant sprendimą dėl atitinkamos rūšies pensijos skyrimo ir jos dydžio nustatymo. Pabrėžiame, kad konkretus asmens ištrėmimo laiko nurodymas atitinkamos institucijos išduotoje pažymoje yra būtinas siekiant tinkamai įgyvendinti Socialinio draudimo pensijų įstatymą.</p> <p>Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina patikslinti Įstatymo projekto 1 straipsniu keičiamo Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 3 punktą, nustatant, kad Lietuvos ypatingasis archyvas (ar kitas subjektas) išduoda ištrėmtiems asmenims pažymėjimus apie <i>ištrėmimo laiką</i> arba tikslinti Įstatymo projekto 1 straipsniu keičiamo Įstatymo 3 straipsnio 5 dalį, joje detalai nurodant, kokius juridinius faktus patvirtins Lietuvos ypatingojo archyvo išduota pažyma ir kokie duomenys turi būti joje nurodyti (į sąrašą įtraukiant ir asmens ištrėmimo pradžios ir pabaigos laiką).</p>	<p>laiką, Migracijos departamentas prie VRM – apie tremties faktą, kitos įstaigos – apie ištrėmtos šeimos sudėtį, asmens ištrėmimo vietą (iš kur ar kur asmuo buvo ištrėmtas) ir pan. Priešingu atveju asmuo būtų priverstas į archyvą kreiptis kelis kartus tam, kad kiekvienai institucijai, į kurią jis nori kreiptis, galėtų pateikti tik tai institucijai skirtą pažymą. O archyvas, norėdamas asmeniui išduoti konkrečiai institucijai reikalingą pažymą, būtų priverstas iš asmenų reikalauti nurodyti, kam jam reikalinga pažyma, nors teisės aktuose nustatyta, kad asmenys, norėdami gauti informaciją, neprivalo nurodyti, dėl kokios priežasties jiems jos reikia. Be to, dažnai pasitaiko, kad pažymos prašantis asmuo net konkrečiai nežino, kokiai įstaigai ją turės pateikti.</p> <p>Archyvas, siekdamas patenkinti visų suinteresuotų šalių interesus ir mažinti administracinę naštą, rengiamose pažymose apie tremtį pateikia visą tremties faktui patvirtinti reikalingą ir svarbią informaciją, kurią galima rasti tremties bylose:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ištrėmto žmogaus ar šeimos narių vardus, pavardes, tėvo vardus, gimimo metus; – žmogaus ar šeimos ištrėmimo vietos pavadinimą; – kuo tikslesnę žmonių ištrėmimo datą (jeigu byloje yra tokių duomenų); – vietos (vietų), į kurią (kurias) žmogus ar šeima buvo ištrėmti, pavadinimus; – kuo tikslesnę žmonių tremties pabaigos datą (jeigu byloje yra tokių duomenų, dažnai šios datos kiekvienam šeimos nariui yra skirtingos); – dokumentą, kuriuo remiantis žmogui po tremties buvo leista gyventi Lietuvoje (jeigu byloje yra tokių duomenų, dažnai jie kiekvienam šeimos nariui yra skirtingi); – kuo tikslesnę žmonių išvykimo iš tremties datą (jeigu byloje yra tokių duomenų, dažnai šios datos kiekvienam šeimos nariui yra skirtingos); – kitus svarbius duomenis apie tremties faktą, jeigu jie yra užfiksuoti
---	--

		<p>byloje.</p> <p>Pažymas apie tremtį archyvas išduoda nuo 1998 m. Per šį laikotarpį iš Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų yra surinkęs visą informaciją, kokie duomenys yra svarbūs valstybinei pensijai gauti. Šiuos duomenis archyvas privalomai įtraukia į rengiamas pažymas. Archyvas nėra gavęs Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų pastabų dėl pažymose apie tremtį pateikiamos informacijos trūkumo.</p> <p>Pasiūlymas pažymas apie tremtį pervadinti pažymomis apie pilietinių teisių atkūrimą ir ištrėmimo laiką nėra pagrįstas, nes archyvas nepriima sprendimų dėl asmenų reabilitavimo. Šitas aspektas yra pabrėžtas ir Aukščiausiojo Teismo pastabose: „Pažymėtina, kad tokie įgaliojimai nedera su Lietuvos ypatingojo archyvo paskirtimi (Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo 1 straipsnis ir 2 straipsnio 2 dalis). Šio archyvo, kaip ir kitų valstybės archyvų, paskirtis yra saugoti dokumentus, užtikrinti prieigą prie jų duomenų, taip pat ir valstybėms institucijoms, bet ne atlikti tyrimus ir nustatinėti teisiškai reikšmingus faktus.“</p> <p>Priimdamos sprendimus dėl tremtų asmenų reabilitacijos ir pilietinių teisių atkūrimo, įstaigos turėtų vadovautis Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymu ir archyvo pažymose nurodyta informacija.</p> <p>Taip pat nepritartina Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pasiūlymams dėl archyvo išduodamų pažymų apie tremtį formos nustatymo. Archyve yra nusistovėjusi praktika, kokia informacija pažymoje turi būti pateikiama ir kaip ji turi būti dėstoma, tačiau archyvo saugomos tremties bylos ir juose užfiksuota informacija labai skiriasi. Vienose bylose dokumentų ir informacijos apie tremtį beveik nėra, kitose bylose yra daug dokumentų, o juose yra visa reikalinga informacija, todėl archyvo išduodamos pažymos ir jose pateikiama informacija skiriasi. Kartais byloje esanti informacija yra labai paini</p>
--	--	--

		arba buvo ištremta šeima, kurioje buvo daug narių, o paleidimo iš tremties bei išvykimo iš tremties datos kiekvienam nariui yra skirtingos, todėl beveik neįmanoma nustatyti visiems atvejams tinkančią vieną formą. Kiekvieno ištremto žmogaus tremties istorija yra unikali, todėl ir pažyma apie jo tremtį yra individuali.
	<p>3. Prašytume patikslinti Įstatymų projektų aiškinamąjį raštą, jame nurodant, kad pritarus Įstatymo projektu Nr. 1, teikiamiems siūlymams, iki įstatymo įsigaliojimo turės būti pakeistas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 gruodžio 27 d. įsakymas Nr. A1-670 „Dėl Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ bei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 1999 m. vasario 4 d. įsakymas Nr. 149 „Dėl Mokslinio darbo stažo nustatymo nuostatų“.</p> <p>Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, kartu tikslintinas ir Įstatymo projekto Nr. 1 5 straipsnis, jame nustatant pavedimą atitinkamiems subjektams iki įstatymo įsigaliojimo priimti jo įgyvendinamuosius teisės aktus.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Įstatymų projektų aiškinamasis raštas papildytas.</p> <p>Pažymėtina, kad keičiamo įstatymo nuostatos nenumato jokių įgyvendinamųjų teisės aktų, kuriuos turėtų priimti minėtos valstybės institucijos, todėl šis pasiūlymas neatitinka teisės akto nuoseklumo principo (žr. Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022 m. lapkričio 25 d. išvados Nr. NV-3372 6 punktą).</p>
Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė 2022 m. lapkričio 25 d. išvada Nr. NV-3372	7. Pritariame Teisingumo ministerijos pastabai dėl įstatymo dėstymo nauja redakcija, atsižvelgiant į tai, kad keičiama daugiau nei pusė įstatymo straipsnių.	<p>Neatsižvelgta. Žr. argumentus dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pastabos.</p>